

Gendernyelvészet az érák, a kultúrantropológia és a lingvisztikai szintek tükrében

ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella¹

Valóban másképp kommunikál egy férfi és egy nő? Távoli szubkultúrákban markánsabbak-e a kommunikációs diszkrepanciák a két nem között, avagy európai közösségekben is megfigyelhetők-e a diskurzusbeli különbségek? Mely mutatóik jobbak a férfiaknak és a nőknek, tekintettel a megkésett beszédfejlődésre, a verbalitásra és az észlelésre? Mit értünk a „semmidoboz” alatt a férfiak agyában? A gendernyelvészet és a pszicholingvisztika aspektusából közelítjük meg a két nem kommunikatív kompetenciájának (közbevágás, bók, pletykainformáció, „ugye” partikula, hümmögés, káromkodó lexémák, együttbeszélés, direktívák, problémamegoldás, diskurzusjelölők) és diskurzusainak eltéréseit a lingvisztika különböző nyelvi szintjein (fonetika, morfológia és szintaktika).

Kulcsszavak: gendernyelvészet, pszicholingvisztika, lingvisztikai szintek, diskurzusbeli diszkrepanciák, kultúrantropológia

A gendernyelvészet diszciplínája

A gendernyelvészet olyan tudományterület, amely a nemek nyelvhasználatával foglalkozik, és arról gyűjt adatokat, hogy hogyan használják a férfiak és a nők a nyelv különböző modalitásait – beszéd, írás, számítógéppel segített kommunikáció – a különböző kultúrákban, szubkultúrákban, a magánéletben és a közélet különböző területein.² Továbbá koherens egységbe rendezi a különféle tudományterületeknek – orvostudomány, szociológia, pszichológia, földrajz, antropológia – a két nem nyelvhasználatát érintő ismereteit.³ A gendernyelvészet nemcsak a diskurzusban megnyilvánuló nyelvi, nyelvhasználati eltérésekre mutat rá, hanem azok gyökereire is: a kulturális antropológia, a szociológia, az anatómia, a demográfia, valamint a vallás. A gendernyelvészzel foglalkozó kutatók feltárják a nemi alapú diszkrimináció nyelvi eszközeit is. Ajánlásokat fogalmaznak meg a szexista nyelvhasználat felismerésére és elkerülésére, például a nemre való utalást kizáró foglalkozásnevek használatának előírásával. A kutatások abban is segítenek, hogy férfiként vagy nőként tudatosabban éljük meg mindennap-

¹ ÜRMÖSNÉ Dr. SIMON Gabriella lektorátusvezető, adjunktus, NKE RTK Idegennyelvi és Szaknyelvi Lektorátus Gabriella SIMON ÜRMÖSNÉ, Head of the Department, Assistant Professor, NUPS, Faculty of Law Enforcement. <https://orcid.org/0000-0001-9284-9578>, simon.gabriella@uni-nke.hu

² Huszár (2009a)

³ Simon (2012)

jainkat, sikeresebben kommunikáljunk egymással, kibontakozhasson az emberi autonómia, és a két nem harmonikusabban élhessen együtt.⁴

Érák és kultúrantropológia

A nemek közötti eltérés aspektusai és a női princípium szerepe a gondolkodásban évszázadok óta foglalkoztatja az emberiséget. Ezt számos felmérés, kutatás, metaanalízis, újságcikk, kommentár és irodalmi mű is méltán szemlélte.⁵

Már Cicero is utalt arra, hogy a nők őrizték romlatlanul a régi nyelvet, mivel a nők nem vehettek részt a nyilvános életben, ezért szűkebb volt a kommunikációs kapcsolatrendszerük.⁶

Arisztotelész szerint a nő egy „fogyatékos lény”, Aquinói Szent Tamás szerint pedig „sikerületlen férfi”. A mitológia (perzsa, görög) és a zsidó–keresztény gondolkodás is utal a nők alacsonyabb rendűségére – például a vallásos férfiak reggeli imájukban köszönetet mondanak, amiért nem nőnek születtek, továbbá a nőt másodrangú emberként, a bűn forrásaként aposztrofálják.⁷ A kereszténység a nőt teszi felelőssé a bűnbeesésért, mondván, a férfit ő csábította engedetlenségre, az isteni parancs semmibevételére. Jóval kevesebb olyan utalással találkozhatunk, ahol a nőt magasabb rendűnek ábrázolják – ilyen például a babiloni Istár, a szemita Asztarté, a görög Gaia, Rhea, Kübelé, vagy az egyiptomi Ízisz, a teremtés hatalmas erejét, kegyetlenségét és bőkezűségét képviselő női istenségek, akiknek alárendeltjei a férfi istenek. Számos utalás szól arról is, hogy a férfiak uralják a diskurzusok magasabbra értékelt formáit, és ezt a nyelvész sem vonja kétségbe. Mindennek történelmi vonatkozása is van, hiszen Európában a 17. század közepéig a nőknek nem volt joguk felszólalni a parlamentben, nem vehettek részt a törvények megalkotásában, és teljesen alárendeltjei voltak a férjnek.⁸ A férj tartotta a kapcsolatot a külvilággal, és elvárták tőle, hogy jártas legyen a beszédben. Ezzel szemben a feleség kommunikációs gyakorlata főleg a házon belül zajlott, tőle azt várták el, hogy a „csendje dicsérje”.⁹ A férj ellenőrző és fegyelmező jogot gyakorolhatott felesége személyét és tulajdonát illetően. Kijelölte kettejük tartózkodási helyét, megvolt a joga ahhoz, hogy felügyelje felesége barátait, társadalmi kapcsolatait, levelezését, és megakadályozhatta, hogy az otthonán kívül munkát vállalhasson. Így a férjnek joga volt ahhoz, hogy felesége mozgási és cselekvési szabadságát minden tekintetben korlátozza, hisz ő képviselte feleségét a közéletben, valamint a hatóságok előtt. Az 1794-es porosz törvénykönyv hasonló módon szabályozta a feleség jogait. A korlátozó rendelkezések egyike-másika a 20. század második feléig fennmaradt, és az európai jogfejlődés úgy alakult, hogy csak a 20. század közepén törölték

⁴ Barnucz–Labancz (2015)

⁵ Ürmösné Simon (2014)

⁶ Kiss (1995)

⁷ Ürmösné Simon (2015)

⁸ Ürmösné Simon (2015)

⁹ Huszár (2009a)

el a házasságra vonatkozó joganyagból azokat az elemeket, amelyek különbséget tettek a férj és a feleség között.¹⁰

A női kommunikációs tér korlátozottságára azonban nemcsak történelmi példákat tudnánk felsorolni, hanem aktuális gyakorlatokat is: az afganisztáni tálib uralom érájában például még 1990-ben is megtagadták a nőktől az oktatást. Az új-guineai Gapun faluban a nőket kizárják a férfi házában tartott döntéshozó gyűlésekből, így a nők nem is ismerhetik meg közéről a közvetlen, konszenzuskereső beszédstílust. Kevés ellenpéldát is találunk, ahol a nők kommunikációs tere sokkal tágabb kontextusba helyeződik. A tok pisin nyelvben például „kros”-ként („mérgek”) ismert egy sajátosan női beszédműfaj, amely azon személyek hosszú, hangos szidalmazása, akik megsértették az érintett nőt. Eltérő továbbá a nemi diskurzus Pápua Új-Guineában is, ahol a nők szereprepertoárjához tartozott például a faksznizás, a rituális inzultus, a helyi nyelven való dühös kiabálás, mások (beleértve a férfiakat is) trágár szidalmazása. Ebben a nyelvben a férfiak repertoárjához tartozik a problémák higgadt, kooperatív megtárgyalása. A különbség abból fakad, hogy a közösség hiedelme szerint csak a férfiak birtokolnak bizonyos fontos tudáselemeket, amelyek megismerése a nőkre vagy a gyerekekre nézve veszélyes is lehet. A férfiaknak tehát mérsékelniük kell magukat a mindennapi beszélgetésben, nehogy titkos és veszélyes tudásuk illetéktelen fülekbe jusson. A férfiak birtokolta hatalom önmérsékletre kötelezi őket. Hasonló a helyzet a madagaszkári malgasz nyelvközösségekben, ahol a férfiak a mindennapokban is visszafogott, nyugodt stílusban tárgyalnak, kerülnek a konfliktusokat, és szükség esetén békéltető szerepet vállalnak.¹¹

Egy konfrontáció és a beszédaktusok is lehetnek kultúraspecifikusak, abból a szempontból, hogy a beszélők mit vesznek zokon, és az adott társadalmon belül mi számít sértésnek pragmatikai szempontból. Amikor egy arab színész azt közli egy szappanoperában: „Elválók”, akkor a magánéletben is válásra kötelezik a valós nejtől, mert vallási alapon nem megengedett ez a közlés. Ha a manana kultúrában a szerelő azt ígéri, hogy holnap jön, akkor nem biztos, hogy jönni is fog, ugyanakkor senki sem tekinti ígéretésnek, mert az ígérethez ebben a kultúrában nem feltétlenül szükséges senkinek sem tartania magát.¹²

Azt sem érdemes figyelmen kívül hagyni, hogy a nő és a férfi társadalmi helyzete nagyon különbözik egymástól az egyes történelmi korszakokban és kultúrákban. A nyugati társadalmakban élő nők számára az önmegvalósítás, a társadalmi felemelkedés számos lehetősége nyitva áll. Ugyanakkor a hagyományos iszlám társadalmakban még az arcukat is el kell takarniuk, ha kimennek az utcára, el vannak zárva a tágabb közösségtől, a tanulástól, a személyiség kibontakozásának legtöbb módjától. Az arab nőkre a szülőházajuktól távol is rendkívül szigorú szabályok vonatkoznak az öltözködésben és az etikettben egyaránt. Még Londonban is sokuk arcát milliókat érő maszkok

¹⁰ Huszár (2009a)

¹¹ Huszár (2009b)

¹² Thomas (1995)

takarják.¹³ Teljesen természetes számukra, hogy az asszony a férj mögött cipekedik egy hosszú lepelben, miközben a férfi rövidnadrágban és strandpapucsban megy előtte. A drágább öltözéket viselő asszonyoknak van lehetőségük arra, hogy férfiak nélkül vásárolhassanak, de ők sem szólhatnak a férfi eladókhöz, csupán mutogathatnak.

A nemek közötti lingvisztikai diszkrepanciákat az iskolázottság hiányával is magyarázzák a nyelvészek. Magyarországon 1895-ig nők nem tanulhattak egyetemen, ekkor Ferenc József egy királyi határozattal engedélyezte felsőoktatási képzésüket, de csupán a bölcsészkar, az orvosi és a gyógyszerészeti karokon. 1918–19-ben egy rövid időre minden egyetemi képzés megnyílt a nők számára, ez azonban a '20-as években megváltozott. Nem volt ugyan tiltó törvény, de rendeletek korlátozták a nők egyetemre jutását, és csupán 1946-tól kezdve nyíltak meg a nők számára az egyetemek kapui. A felsőfokú végzettségük aránya az ezredfordulón billent át a nők javára.

Ha a társadalmi nem és a szocializáció szemszögéből közelítjük meg az eltéréseket,¹⁴ akkor figyelembe kell vennünk, hogy a társadalom által elvárt viselkedésmódozatokat neveltetésünk során sajátítjuk el (akárcsak az attitűdöket), és ennek során a lányokat a kedvességre biztatják, a fiúkat pedig az érdekérvényesítésre. Nem szabad megfélemlenünk továbbá a ruhaneműk színének és típusának megválasztásáról, amely csecsemőkorunktól fogva adott. A fiúk és a lányok eltérő nemi szocializációja mellett érdemes azt is megemlíteni, hogy a népmesékben, amelyekben nevelkednek, az aktív hatalommal bíró nők részben démonikus, részben nevetséges figurák: boszorkányok, gonosz mostohák, vasorrú bábák. Összességében elmondható, hogy még a népmesék is tradicionális nemi szerepfelfogást közvetítenek. A gyerekek nemi szerepre való szocializációja a családban és annak szűkebb környezetében kezdődik el. A nyelvi szocializáció ennek során kétféle szerepet játszik: egyfelől a gyereket példamutatással és hibáinak javításával megtanítják beszélni, másfelől a nyelvi közvetítésével tanítják meg a viselkedésre.¹⁵

Nyelvi tabuk

Caroline Humphrey lingvisztikai felméréseket végzett Mongólia távoli településein, aminek során a női tabunyelvet vizsgálta. Rámutatott, hogy a nők számára tiltott egyes szavak kiejtése, mint például a ragadozóké, a hegyké, a folyóké, mert azt tanítják nekik, hogy szellemek szállják meg ezeket az állatokat és helyeket, ezért tilos kiejteni a nevüket. Tilos továbbá kiejteniük a férjük bátyjának, apjának és nagyapjának, továbbá bármely férfi rokonának nevét.¹⁶ A nyelvi szabályok még arra is kiterjednek, hogy azokat a szótagokat is tilos a nőknek kiejteniük, ami ugyanaz vagy esetleg hasonló a tiltott nevekhez. Ha például a férfi neve Xarzun, ami a xarax „nézni” szóból származik, akkor a nőnek ezt a szót kerülnie kell, továbbá a xar szót is, ami feketét jelent. Ehelyett

¹³ Ürmösné Simon (2015)

¹⁴ Barnucz (2019)

¹⁵ Ürmösné Simon (2015)

¹⁶ Simon (2011)

a szó helyett a bargaan szót kell használnia, ami mongolul azt jelenti, hogy sötét, homályos.¹⁷

Hasonló tabunyelv jött létre a Bengáli közösségen belül, ahol a fiatalabb beszélőpartnernek tilos a feljebbvalóját a nevével szólítani. Mivel a nő a férje alárendeltje, ezért nem ejtheti ki a férje nevét. Amikor utalna rá, akkor mindezt körülírással teszi, mint például: suncho? (hallod?). Ha például a férj neve Tara, ami csillagot jelent, akkor feleségének tilos férje nevét kiejteni, ehelyett a nokkhotra szót használja férje megszólítására, amelynek jelentése „mennyei test”.

A tabukifejezések kapcsán talán a legmegdöbbentőbbek a zuluban használt tabuformák, amelyek megszegéséért halálbüntetés retorziót alkalmaznak abban az esetben, ha például a feleség kiejtené az apósa vagy annak férfitestvéreinek a nevét. Ha a tabunév „z” betűt tartalmazna, akkor például az amanzi szó – amely vizet jelent – használata tilos lenne, és helyette az amandabi szót kellene használniuk.¹⁸

A nemek közötti nyelvi tabut tekintve a laterális közvettség szélsőséges formájára van szükség abban az esetben, amikor a közvetlen illokúciós aktusokat tabu tiltja. Bizonyos ausztráliai népcsoportoknál „anyósnyelvek” alakultak ki, amelyeket olyan rokonnok jelenlétében használnak, akik előtt tilos beszélniük.¹⁹ Amikor például egy asszony kommunikálni akar a vejével, akit nem szólíthat meg közvetlenül, akkor egy közelben lévő kutyához vagy gyerekhez beszélhet csupán. Mivel közvetlenül nem mondhatja ki, hogy: „naindannaiyamay ken ya’a” (szó szerint: „vej, én dohánynom semmi”), ezért kerülőnyelven a lánya kutyájához szól: „kemianmampinaiyakonkatume” (szó szerint: „lányom fia, azaz a kutya, a tuwa gyerek gyereke, én dohány semmi”). Ha a vejnek nincs dohánya, ahelyett hogy közvetlenül válaszolna, ő is a kutyának intézi mondandóját: „naindan naiva katum” („fiú a kutyához, nekem sincs”). A WikMon-kan szubkultúrában az emberek az „oldalra beszédet” alkalmazzák (nonkwonktonn) a lineáris címzett-höz szóló „egyenes beszéddel” szemben (wikko’um).²⁰

Chilében, az araukániai kultúrában mást várnak el a férfi, és mást a női beszéd-től. Az araukániai férfitől, aki kiváló társalgó és szónok, sőt kitűnő emlékezzettel is rendelkezik, a társadalma azt várja el, hogy gyakran kommunikáljon, mivel a beszéd a vezetői szerepvállalás és a férfias értelem jele. Ugyanakkor a nő nyugodt, alávetett, és férje jelenlétében hallgatag. Az összejöveteleken, míg a férfiak kommunikálnak, addig a nők összegyűlve, szótlannul ülnek, vagy legfeljebb suttognak. Ebben a szubkultúrában a nők csak egyfajta társas énekléssel (ulkantun) jelezhetik az állapotukat, amely segítségével kifejezhetik a figyelmetlenséggel, a helytelen bánásmóddal vagy a zavartságukkal kapcsolatos érzéseiket. Kizárólag abban az esetben nézik el egy nőnek a kiemelkedő verbális teljesítményt, ha egy szellem sámánisztikus közbenjárójaként szólal meg.²¹ Amikor a feleség először lép be a férje házába, elvárják tőle, hogy némán, a fal felé fordulva

¹⁷ Coates (1993)

¹⁸ Coates (1993)

¹⁹ Pléh et al. (2001)

²⁰ Pléh et al. (2001)

²¹ Hilger (1957)

lekuporodjon, és senkire se nézzen. Hónapoknak kell eltelnie, mire megengedik neki, hogy megszólaljon, de akkor is csak módjával.

A madagaszkári társadalomban a férfiakra például csak azért jellemző az indirekt beszédmód, mert az magasabb presztízssű közlésmóddal jár együtt, míg a madagaszkári nők direkt közlésformája egy tisztátalan, de mindenképpen alacsonyabb presztízssű változat.²²

Gender studies

Fonológia és fonetika

Egy európai ember számára a nemek közötti nyelvi különbség talán a fonetika és a fonológia szintjén a legmeglepőbb, mert nehezen tudjuk elképzelni, hogy egy férfi és egy nő más hangot ejt ki ugyanazon szónál. A fonológiai oppozíciót tekintve a csukcs nép-nél Jespersen azt a megfigyelést rögzítette, hogy míg a férfiak az alábbi szavakat: nirak („kettő”), rerka („rozsmár”) ebben a hang-i összetételben ejtették, addig a nők „nizak” és „zerka”-ként.²³ A bengáli indiai nyelvben a nők kezdő /l/ hangot használnak, ellentétben a férfiakkal, akik kezdő /n/ hangot ejtenek.²⁴

Fonetikai sikon haladva tovább általában elmondható, hogy a nők alaphangja magasabb, mint a férfiaké. Míg a férfi zöngéjének alaprezgése 80–140 Hz, úgy a nőé 160–260 Hz.²⁵ Ez a különbség anatómiai, biológiai, kulturális és szociális tanulási folyamatokkal és eltérésekkel magyarázható, többek között azzal, hogy a férfiak hangszalagjai hosszabbak és vastagabbak. A fiúk és a lányok hangszalagjainak különbsége a nemi hormonok, de leginkább a tesztoszteron fokozott termelődésének hatására kezd tíz és tizenhat éves kor között kialakulni. Noha a hangmagasság testi alapja, a hangszalagok eltérő hosszúsága csak kamaszkorban kezd kialakulni, a fiúk már hatéves koruk körül elkezdnek mélyebb hangon beszélni, mint a lányok, azáltal, hogy a gégefőjüket leszorítják, és a hangzó üreget tudatosan megváltoztatják. A nők gazdagabb mondatfonetikai eszközzel élnek, dallamosabban, színesebben beszélnek, és nagyobb kiterjedésű dallamsémát használnak.²⁶ Sok esetben még a kijelentő mondatokat is kérdő intonációval alkalmazzák, nem csoda, hogy telefonközpontokban vagy diszpécser állásokban is gyakrabban alkalmazznak nőket.

Morfológia és szintaxis

A morfológiai szintet tekintve Kaliforniában a yana és a chiquito férfi indiánok – ellentétben a nőkkel – még egy ragot fűznek hozzá a szavaikhoz abban az esetben, ha azonos

²² Juhász–Kegyesné (2011)

²³ Huszár (2006)

²⁴ Ürmösné Simon (2015)

²⁵ Kassai (1998)

²⁶ Newton (1995)

neműekhez beszélnek. Például ha egy nőhöz beszélnek, a „szarvas” szóra azt mondják, hogy „ba”, a „bana” helyett, amit egy férfinak mondanának. Sapir szerint ez a jelenség a megadott kommunán belül a nők alacsonyabb státuszára utal.²⁷ A morfológia kapcsán fontos megemlíteni, hogy a személyragok a társadalmi nem változásait dokumentálják. A hindi nyelvben például az ige személyragjaival utalnak a beszélő személy nemére.

Érdekességképpen megemlítendő, hogy a két nem között álló eunuchok, a hijrák pillanatnyi külső megjelenés, azaz ruha alapján választják meg a személyragot.²⁸

A nemek közötti lingvisztikai eltérések kutatása kapcsán az igazi áttörést Robin Lakoff hozta, aki írásaiban azt fejté ki, hogy a nők helyét a társadalomban már a nevelés folyamatában meghatározza az, hogy a „női beszédre” szocializálják őket. Vizsgálataiban kimutatta, hogy a nők több utókérdéssel, diskurzusjelölővel, „üres” melléknévvvel, udvariassági formával és indirekt kéréssel élnek, mint a férfiak.²⁹ Lakoff gondolatébresztő írásai hatására nyelvészek sora kezdte el vizsgálni a női és a férfi diskurzus diszkrepanciáit különböző lingvisztikai aspektusokból.³⁰

A lexika szintjén O’Bar és Atkins a nőknek aposztrofált „üres” és „feminin” jelzők használatát vizsgálta egy 150 órás korpuszban, amelyben női és férfi tanúk tettek valamást ügyvédeknek. A nyelvészek magassabb arányban találtak „üres” melléknéveket – lásd: isteni, vonzó, édes, imádnivaló – a nők megnyilatkozásaiban, mint a férfiaknál.

A szintaxis szintjén, többek között, Edina Eisskovits a nem sztenderd múlt időt és a „don’t” használatát vizsgálta a nemek tükrében, és arra a következtetésre jutott, hogy a Sidney-ben élő munkásosztályból származó kamasz fiúk nagyobb számban használják a nem sztenderd változatokat, mint a lányok.³¹

Mind a diplomamunkámban, mind a doktori értekezésemben végeztem korpuszalapú kvalitatív kutatást arra fókuszálva, hogy a gendernyelvészek milyen diszkrepanciákat hangsúlyoznak ki a két nem diskurzusát tekintve. Így a fent említett úgynevezett „feminin” jelzőket és a szintaktikai hibák számát is megvizsgáltam egy görög–magyar kétnyelvű korpuszban diktafonon rögzített 2 órás (50 oldalas transzkripcióval) hangfelvételen, valamint az egynyelvű korpuszban, szintén egy 2 órás hangfelvételen, 50 oldalas transzkripcióval. Megvizsgáltam továbbá a *Kommunikatív stratégiák* részben taglalt káromkodó lexémák, az „ugye” partikulák, az indulatszavak, az egyidejű beszéd, a közbevágás, a hümmögés, a direktívák, a pletykainformációk, a bók és a diskurzusjelölők számát is. A kutatási céloom mindkét esetben az volt, hogy megvizsgáljam, milyen mértékben igazolódik be a szakirodalom az empirikus kutatásaimban.³²

²⁷ Sapir (1921)

²⁸ Hall (1997)

²⁹ Lakoff (1973)

³⁰ Simon (2012)

³¹ Coates (1993)

³² Ürmösné Simon (2012)

Kommunikatív stratégiák

A káromkodást kifejező lexémák tekintetében Otto Jespersen szerint a nők ösztönösen vonakodnak a közönséges beszédűtől, és sokkal inkább használnak kifinomult, eufemizált, burkolt és kitérő kifejezéseket.³³

Gomm 1981-es felmérésében angol beszélőket vizsgált, különös tekintettel a káromkodás gyakoriságára. Kimutatta, hogy a férfiak egymás között háromszor annyit, vegyes társaságban meg kétszer annyit káromkodnak, mint a nők.³⁴

O'Connel hat amerikai, egy német és egy angol korpuszú tévéinterjú során vizsgálta meg a hezitációs jelenségek, a közbevágás, az utókérdés és az indulatszavak arányát a nemek tekintetében. Vizsgálatából kiderült, hogy a nők több indulatszót és utókérdést használtak, mint férfitársaik.³⁵ A kommunikatív stratégiát tekintve West és Zimmermann 31 párbeszédet rögzített kávézóknak, gyógyszertárakban és a Kaliforniai Egyetem campusán. A vizsgálat eredményeképpen elmondható, hogy a férfiak esetében 9 egyidejű beszéd és 46 közbevágás volt, a nőknél ez az arány 0 : 2 volt. Érdekes megemlíteni, hogy a férfiak egymás között ritkán vágta a másik szavába. A vegyes párbeszéd során viszont a férfiak sok esetben megfosztották a nőket attól a joguktól, hogy beszélhessenek. A nők a vegyes párbeszéd során egyszer sem alkalmaztak egyidejű beszédet, és vártak addig, amíg a férfi befejezi a mondandóját.³⁶

A vegyes párbeszédeknel a férfiak minimális visszajelzése (hümmögés) késleltetett volt. Az olyan minimális visszajelzések, mint: „mhm” vagy „igen”, jelzésértékű lehet az aktív figyelem szempontjából. A férfiak csak rövid szünet beállta után használták ezeket a visszajelzéseket, ami arra enged következtetni, hogy kevésbé voltak érdeklődők, megértők és támogatók az adott kontextusban.³⁷ West egy nagyon hétköznapi példából indult ki, amikor a doktor-páciens viselkedését vizsgálta nemek szerint. Megfigyelte, hogy az orvosok az esetek többségében félbeszakítják betegeiket, kivéve akkor, ha az orvos nő, a betege pedig fehér férfi. Míg a férfi orvosok szigorú utasításokat alkalmaztak, addig a női orvosok megnyugtató formákhoz folyamodtak.

Sok emberben él az a sztereotípiák, hogy a nők több pletykainformációt áramoltatnak, mint a férfiak. Nicholas Emler professzor 300 ember diskurzusát vizsgálta meg, amiből arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált alanyok nemtől függetlenül a napjuk 80%-át pletykálgatással töltötték, illetve a sztereotípiáknak ellentmondóan a férfiak kétszer annyi pletykainformációt áramoltattak, mint a nők.³⁸ A pletyka hazai vonatkozásában Szvetelszky Zsuzsanna olyan koncepciót körvonalaz, amely szerint a nemek közötti különbség inkább abban nyilvánul meg, hogy a nők több időt szánnak a téma feszegetésére és boncolgatására.³⁹

³³ Ürmösné Simon (2012)

³⁴ Ürmösné Simon (2012)

³⁵ O'Connel (2004)

³⁶ Simon (2012)

³⁷ Coates (1993)

³⁸ Emler (1994)

³⁹ Szvetelszky (2002)

A bók esetében is igaz, hogy a nyelvi cselekvéseink a kulturális értékek tükrői is egyben.⁴⁰ Míg egy amerikai ellenkezés nélkül elfogadja a bókot, addig Mexikóban bókismérlést kérnek, az arabok pedig áldják a bókot: „Allah kísérje utadat” – mondják a jordánok a bókra.

Holmes 484 bókiváltást vizsgált meg új-zélandi korpuszában, amelyben 51% hangzott el nők között, és csupán 21,1% férfiak által nőkhöz intézett kontextusban.⁴¹

Kutatások szerint, amikor a nők több hezitációs jelenséget használnak, mint például: „azt gondolom, biztos vagyok benne, tudod, ilyen, talán”, akkor puhatolóznak, bizonytalanságot fejeznek ki, néhol gyengéséget sugallnak, ahogy ezt Bent Preisler 1986-os lancasteri kutatásában kifejtette. Hasonló eredményre jutott Fishman is, aki 52 órás párbeszédet rögzített három amerikai párnál, és arra a következtetésre jutott, hogy a nők ötször annyi „tudod” kifejezéssel éltek, mint férfitársaik. Fishman az „ugye” partikulát és az utókérdést is vizsgálta a nemek tükrében. A gyakoriság tekintetében 87 : 29 arányt kapott, vagyis a nők háromszor annyi utókérdéssel éltek, mint a férfiak.⁴²

Férfi agy kontra női agy: eltérő agyi leképeződés, észlelés, érzékelés és beszédprodukciónbeli eltérések

Tudományos kutatások igazolják, hogy a genetikailag vezérelt, eltérő fejlődés a fiúk és a lányok esetében az agyban is kimutatható különbségekhez vezet. Katherine Bishop és Douglas Wahlsten 1997-es összehasonlító metaelemzése⁴³ komputertomográfias felvételekkel bizonyította, hogy a corpus callosum (a jobb és a bal agyféltekét összekötő szerv, a kérges test) nagysága és idegsejthálózatának gazdagsága nagy különbséget mutat a két nemi csoport között. Boncolások azt tárták fel, hogy a nőknél a két agyféltekét összekötő kérges test vastagabb, mint a férfiak esetében. Az ezen keresztül futó pályák keresztmetszete nagyobb, a rostok dúsabbak, több idegsejtet tartalmaznak, ez pedig élelnebb kapcsolatot tesz lehetővé a két félteke között.⁴⁴ A kérges test átlagosan 10%-kal vékonyabb a férfiaknál, és 30%-kal kevesebb kapcsolatot létesít a két félteke között. Mivel a férfiaknál a kérges test kevesebb rostot tartalmaz, a jobb és a bal agyfélteke működése függetlenebb egymástól. Mivel a kognitív feladatok (így a beszéd is) mindkét agyfélteke aktivitását megkívánják, a kettő közötti fokozottabb kapcsolat női előnynek mondható. Egyes kutatók úgy vélik, hogy ezen anatómiai adottságok következtében a nőknél a nyelvi funkcióba jobban bevonódik mindkét agyfélteke, ez pedig jobb teljesítményhez vezet. Bennett Shaywitz 1995-ös kísérlete alátámasztja ezt a megfigyelést:

⁴⁰ Manes (1983)

⁴¹ Coates (1993)

⁴² Coates (1993)

⁴³ Bishop-Wahlsten (1997)

⁴⁴ Ürmösné Simon (2015); Borszéki (2000)

igazolta, hogy a verbális feladatok megoldásakor a férfiaknál csak a bal agyfélteke mutat aktivitást.⁴⁵

Az agy rétegfelvételei alapján megállapítható, hogy a nők beszédkapacitása lényegesen nagyobb a férfiakénál, mivel a beszéd és a nyelvi kifejezés mezői jóval kiterjedtebbek.

A női verbalitást nemcsak az agyban található, nyelvi kifejezésre használt területek kiterjedtsége segíti elő, hanem az ösztrogén hormon is, amely a kommunikációért felelős idegsejtkapcsolatok kialakulását is elősegíti. Ha az agy méreteit vesszük alapul, akkor a férfiaké átlagosan 1336 grammot, míg a nőké 1198 grammot nyom. A nőknél nagyobb a hippocampus mérete, amely a rövid távú memóriáért felel, míg a férfiaknál a fali kéreg és az amigdala nagyobb. A női agyban 50%-kal kevesebb szerotonin található, mint a férfiakéban, és ez depresszívebb hajlamot idézhet elő.⁴⁶

Az észlelésben és az érzékelésben is kimutathatók eltérések, amely biológiailag determinált teljesítménykülönbségeket ugyancsak célszerű figyelembe venni.⁴⁷ A kutatások szerint a látást kivéve minden érzékelési és észlelési modalitásban jobbak a nők. Megbízhatóbbak a megítéléseik a négy alapvető íz terén, szaglásuk, tapintásuk és hallásuk is jobb. A lány csecsemők négyszázszor gyakrabban veszik fel a szemkontaktust másokkal, mint a fiú csecsemők. Noha a látás tekintetében, a látásélesség és a térlátás kapcsán a férfiak érnek el jobb mutatókat, a nők sötétben és periférikusan is jobban látnak. A szintévesztés a férfiakat érinti, és ők is örökítik tovább ezt a hajlamot. A férfiak jobbak a térérzékelésben, jobban eligazodnak a térképen, ügyesebben navigálnak járműveikkel, és jobban fel tudják mérni a sebességet, szöveget, távolságot, továbbá a térbeli koordinátákat. A gyakorlatban ügyesebbek a párhuzamos tolatásos parkolásban, az autópályára történő besorolásban, a labdajátékokban és a mozgó célpont eltalálásában. Mivel a férfi 100 ezer éven keresztül minden reggel felkelt és leterített egy ehető célpontot, ezért az agyban olyan speciális területek fejlődtek ki nála, amelyek képessé tették az ügyes vadászatra.⁴⁸ Mai szóhasználatul élve: az agy vizuális-térérzékelő területe a férfiaknál jóval fejlettebbé vált, mint a nőknél.

Ugyanakkor a perceptuális sürgesség kapcsán a női mutatók jobbak.⁴⁹ A fiúknál gyakrabban fordul elő megkésett beszédfejlődés, diszlexia és dadogás, mint a lányoknál. A lehetséges káros hatás a magzatkorban – Galaburda és Geschwind szerint – a fiúk testében keringő férfi tesztoszteronhormon, amely gátolja a kéreg növekedését.⁵⁰ A két agyfélteke fejlődésének eltérő sebessége miatt a bal oldalra gyakorolt hatás súlyosabb lehet a jobb oldalnál. Ez a magyarázat tehát a nők beszédképességben megmutatkozó előnyére, a fiúk szempontjából pedig a „rosszul időzített” hormonális hatásra.⁵¹ Számszerűsítve: a megkésett beszédfejlődés 70%-ban a fiúkat veszélyezteti, továbbá a meg-

⁴⁵ Huszár (2009b)

⁴⁶ Ürmösné Simon (2015)

⁴⁷ Labancz–Barnucz (2016); Barnucz–Labancz (2017)

⁴⁸ Pease–Pease (2005)

⁴⁹ Huszár (2009b)

⁵⁰ Huszár (2009b)

⁵¹ Huszár (2009b)

késett beszédfejlődés apai részről kétszer olyan gyakran öröklődik.⁵² A dadogás, amely a beszéd folyamat zavarát mutatja, a fiúk 4%-át érinti.⁵³ Az autizmus, amely idegrendszeri károsodás, a fiúk esetében 3–5-ször gyakoribb, ugyanakkor ezt a viselkedés zavart oxigénhiány és magzatkori fertőzés is okozhatja.⁵⁴ Nem meglepő továbbá, hogy az anyanyelv-elsajátítási zavarok feltérképezésénél lányok esetében 2 éves, fiúknál pedig 2,5 éves kor a fiziológiás, életkori határ.⁵⁵ A férfiak agya leginkább egyfókuszú, rekeszekre tagolódik egy fő funkcióval, amely a többitől függetlenül működik. Egyfelől ez pozitívum is lehet, mivel a férfi könnyen válhat egy terület elhivatott szakértőjévé. Nem csoda, hogy a világ műszaki szakembereinek 96%-át férfiak teszik ki. Az érem másik oldala viszont az, hogy az egyfókuszú koncentrációval könnyen elveszíthetik a fonalat. Példa erre az az fMR-vizsgálat, amely kimutatta, hogy olvasás közben annyira ki tud kapcsolni a férfiak agya, hogy közben alig hallanak.⁵⁶ Ezzel magyarázható az is, hogy kétszer nagyobb a vezetés közben mobilozó férfiak baleseti rátája, mint a nőké. Ezzel szemben a női agy többfókuszú: miközben egy nő kávézik, telefonál, programot futtat le egy számítógépen, paralel figyel a háttérben zajló beszélgetéseket. Beszéd közben elkalandozik, vagy több vágányon beszél még egy mondaton belül is. Gondoljunk csak a klasszikus anyaszerepre: mi mindent visznek véghez párhuzamosan, vagy hány elvégzendő teendőn kalandozik az agyuk. A nők agya alvás közben is aktív, nem csoda hát, hogy a személyi asszisztensek 96%-a nő.

Közkeletű vélekedés, hogy a nők nyelvi képességeikben túlszárnyalják a férfiakat, illetve hogy a lányok felülmúlják a fiúkat.⁵⁷ Ez az állapot kora serdülőkorra kiegyenlítődik. A nőknek gyorsabb a lexikális hozzáférésük, így a reakcióidejük is gyorsabb, hiszen a szóaktiválásuk 2786,6 ms, míg a férfiaké 3371,4 ms.⁵⁸

Hyde és Linnmeta elemzéséből⁵⁹ – amelyet 165 amerikai vizsgálatára, összesen mintegy 1,5 millió ember tanulmányozására alapoztak – kiderült, hogy a nők olvasási készségben, anagrammakészítésben és esszéírásban is felülmúlták férfi társaikat. Érdekes továbbá, hogy míg egy férfi 2–4 ezer szót használ átlagosan naponta, addig egy nő 6–8 ezret. Míg a nők a stresszt oldják, jutalmaznak, kötődést és kapcsolatteremtést fejtenek ki a verbalitásukkal, addig a férfiak tényközlésre és problémamegoldásra törekszenek, és ez sok esetben feszültséget hozhat létre a két nem között, mivel mások a kommunikatív elvárások egymással szemben.⁶⁰ Például amikor a férfi mered maga elé, magában töpreng, a tévét kapcsolgatja vagy horgászik, akkor a nő inkább aktivitást várna el tőle. Ilyenkor nem vesszük figyelembe, hogy a férfi agyában úgynevezett „semmidoboz” is található a többi rekesz – sport, család, munka – mellett, ami annyit

⁵² Gósy (2007)

⁵³ Gósy (2005)

⁵⁴ Gósy (2005)

⁵⁵ Gósy (2000)

⁵⁶ Pease–Pease (2005)

⁵⁷ Füredi–Huszár (1986)

⁵⁸ Gósy (1998)

⁵⁹ Hyde–Linn (1988)

⁶⁰ Pease–Pease (2005)

tesz, hogy az agyát ki tudja kapcsolni, és közben nem gondol semmire (ilyenkor hajlamosak a nők faggatózni, és félreértelmezni az inaktivitást), holott ez a „semmidoboz” adott a férfagyban, és ez az, ami kikapcsolja őket a mindennapos problémák ösztüzéből.⁶¹

Konklúzió

Mindent egybevetve elmondhatjuk, hogy a következő tényezők határozzák meg alapvetően a nemek közötti lingvisztikai eltéréseket: az alárendeltség, a különböző kultúrák, a társadalom normái és elvárásai, korábban az iskolázottság hiánya, a státusz-tudat, a lelki és fizikai különbségek, az érzékenység, a csoportszolidaritás, az eltérő munkakör és a környezet, amelyben élnek és szocializálódnak.⁶²

A gendernyelvészeknek sok szkeptikus kritikával kell szembesülniük, legfőképp azért, mert ezt a területet sokan alábecsülik. Holott számos nyelvészeti kutatásban mint független változó szerepel a nem, függetlenül attól, hogy a kutató fonémákat, morféákat, lexikát, dialektust, megakadásjelenségeket, szóaktivációt, sztenderd nyelvhasználatot vagy a nyelvészetten kívül teljesen más tudományterületet kutat.⁶³ Ugyanakkor a gendernyelvészet sokban hozzájárul ahhoz, hogy adatgyűjtésével és kutatásával rávilágítson arra, hogy hogyan használják a férfiak és a nők a nyelv különböző szegmenseit, továbbá arra is, hogy hogyan viselkednek a különböző kultúrákban, érákban, diskurzusokban és a magánéletben egyaránt. A gendernyelvészzel foglalkozó kutatók feltárják a nemi alapú nyelvi diszkrimináció fajtáit is.⁶⁴ Ajánlásokat fogalmaznak meg arra nézve is, hogy hogyan kerüljük a szexista nyelvhasználatot és az üvegplafon effektust. A kutatások abban is segítenek, hogy férfiként és nőként sikeresebben kommunikáljunk egymással, kibontakozhasson az emberi autonómia, és a két nem harmonikusabban élhessen együtt.⁶⁵ Segít továbbá abban is, hogy a mindennapi életben a két nem elsajátítsa az „átkeresztelési eljárásokat”, elkerülve ezáltal a konfrontációkat és a félreértéseket.⁶⁶ A férfi és a női diskurzus közben felmerülő félreértések elkerülése végett is érdemes behatóbban vizsgálni a két nem kommunikációs elvárásait és képességeit. Ezért is fontos, hogy további gendernyelvészeti kutatások napvilágot láthassanak.

A gendernyelvészetnek van relevanciája a rendészettudomány területén is, mivel a forenzikus nyelvésznek az egyik leggyakrabban feltett kérdése, hogy nő vagy férfi követte-e el a bűncselekményt, ez esetben pedig a két nem nyelvhasználatbeli különbsége kulcsfontosságú, akár a hangja, akár az írása alapján kívánja beazonosítani a nyelvész az elkövetőt.

Ugyanakkor a kihallgatások során sem mindegy, hogy nő vagy férfi hallgatja-e ki akár a tanúkat, akár a feltételezett bűnelkövetőt, mert korántsem mindegy, hogy direktívákkal, félbeszakítással, asszertív stílussal, avagy empátiával sikerül-e a kívánt célt elérni.

⁶¹ Ürmösné (2015)

⁶² Simon (2011); Zolnai et al. (2016)

⁶³ Ürmösné (2014)

⁶⁴ Borszéki (2017); Borszéki (2018)

⁶⁵ Huszár (2009a)

⁶⁶ Dobos (2006)

IRODALOMJEGYZÉK

- Barnucz Nóra – Labancz Imre (2015): Pedagógusok és az IKT Magyarország keleti régióiban. In Pusztai, Gabriella; Morvai, Laura szerk.: *Pálya – modell: Igények és lehetőségek a pedagógus-továbbképzés változó rendszerében*. Nagyvárad Románia, Partium Press. 235–245.
- Barnucz Nóra – Labancz Imre (2017): Az IKT-eszközök használatának különbözőségei a felsőoktatásban. *Educatio*, 26. évf. 2. sz. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.2.10>
- Barnucz Nóra (2019) Digitális egyenlőtlenségek a szociológiai elemzések tükrében. In Karlovitz János Tibor szerk.: *Tanulmányok a kompetenciákra építő, fenntartható kulturális és technológiai fejlődés köréből*. Komárno, International Research Institute. 205–212.
- Bishop, Katherine M. – Wahlsten, Douglas (1997): Sex Differences in the Human Corpus Callosum: Myth or Reality. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, Vol. 21, No. 5. 581–601. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0149-7634\(96\)00049-8](https://doi.org/10.1016/S0149-7634(96)00049-8)
- Borszéki Judit (2000): Új (?) utak a nyelvtanításban II.: Agybarát módszerek. *Rendvédelmi Füzetek*, 2. évf. 37. sz. 1–18.
- Borszéki Judit (2017): The Definition of Specific-Purpose English Language Competences Needed in Border Control and their Development Potentials – I The Issues of Defining Specific-Purpose Language Competences. *Magyar Rendészet*, 17. évf. 4. sz. 123–141.
- Borszéki Judit (2018) The Definition of Specific-Purpose English Language Competences Needed in Border Control and their Development Potentials – II. English for Border and Coast Guards: Specific-Purpose English Language Skills and the FRONTX Tools Designed for their Development – Level A2/B1. *Magyar Rendészet*, 18. évf. 5. sz. 139–176.
- Coates, Jennifer (1993): *Women, men and language*. Edinburgh UK, Pearson Educ. Ltd.
- Dobos Csilla (2006): A társadalmi nemek és a nyelvhasználat kapcsolatának vizsgálata a pragmatika a diskurzuselemzés elméleti keretében. In Kegyesné Szekeres Erika szerk.: *Sokszínű nyelvészet II*. Miskolc, Passzer. Kft. 165–178.
- Emler, Nicholas (1994): Gossip, reputation, and social adaptation. In Goodman, R. F. – Ben-Ze’ev, A. eds.: *Good gossip*. Lawrence, KS, US, University Press of Kansas. 117–138.
- Füredi Mihály – Huszár Ágnes (1986): Műfaji és nemi kommunikációs sajátosságok matematikai és statisztikai vizsgálata. *Pszichológia*, 6. évf. 3. sz. 369–383.
- Gósy Mária (1998): Színmegnevezések gyermekkorban és felnőttkorban. In Lengyel Zsolt – Navracsics Judit szerk.: *Alkalmazott Nyelvészeti Tanulmányok II*. Veszprém, Veszprémi Egyetem.
- Gósy Mária (2000): *A hallástól a tanulásig*. Budapest, Nikol Kkt.
- Gósy Mária (2005): *Pszicholingvisztika*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Gósy Mária (2007): *Beszédészlelési és beszédmegértési zavarok az anyanyelv-elajátításban*. Budapest, Nikol Kkt.
- Hall, Stuart (1997): Representantion. *Cultural representations and signifying practice*. London, SAGE Publications Ltd.
- Hilger, Mary Inez (1957): *Araucanian child life and it’s cultural background*. Washington, Smithsonian Institution.
- Huszár Ágnes (2006): Az együttműködés nyelvi jelei. *Beszédgyógyítás*, 17. évf. 1. sz. 33–47.
- Huszár Ágnes (2009a): *Bevezetés a gendernyelvészetbe: miben különbözik és miben egyezik a férfiak és a nők nyelvhasználata és kommunikációja?* Budapest, Tinta Kiadó.
- Huszár Ágnes (2009b): Női nyelv? Férfi nyelv? – Gendernyelvészet Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 170. évf. 3. sz. 276.
- Juhász Valéria – Kegyesné Szekeres Erika (2011): *Társadalmi nem és nyelvhasználat. Válogatott szemelvények az angol és a német szakirodalomból*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó.
- Kassai Ilona (1998): *Fonetika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kiss Jenő (1995): *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Labancz Imre – Barnucz Nóra (2016): Kísérlet az IKT-eszközhasználat hatásának vizsgálatára hallgatók körében. In Pusztai Gabriella – Bocsi Veronika – Ceglédi Tímea (szerk.): *A felsőoktatás*

- (hozzáadott) értéke: *Közléteések az intézményi hozzájárulás empirikus megragadásához*. Nagyvárád, Partium, Új Mandátum. 262–277.
- Lakoff, Robin (1973): *Language and Woman's Place*. *Language in Society*, Vol. 2. No. 1. 45–80. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047404500000051>
- Manes, Joan (1983): *Compliments: A mirror of cultural values*. *Sociolinguistics and Language Acquisition*. Newbury House
- Newton, Naika (1995): *Foundations of understanding*. Amsterdam, John Benjamins.
- O'Connel, D.C. (2004): *Dialogicality in TV news interviews*. Elsevier Science. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2003.06.001>
- Pease, Barbara – Pease, Allan (2005): *Miért hazudik a férfi? Miért sír a nő?* Budapest, Park Könyvkiadó.
- Pléh Csaba et al. (2001): *Nyelv – kommunikáció – cselekvés*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Sapir, Edward (1921): *Language: An Introduction to the Study of Speech*. New York, Harcourt, Brace and Company.
- Simon Gabriella (2011): A nemek közötti lingvisztikai eltérések. In Zdravec Zsófia szerk.: *Spring wind*. Pécs, Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Simon Gabriella (2012): Egynyelvűek kommunikációja a nemek tükrében. In Fülöp Péter szerk.: *Spring wind*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Szvetelszky Zsuzsanna (2002): *A pletyka*. Budapest, Osiris–Századvég.
- Thomas, Jenny (1995): *Meaning in interaction. An Introduction to Pragmatics*. London, Longman.
- Ürmösné Simon Gabriella (2012): Hungarian – Greek communicative strategies in respect of gender. In Navracsecs Judit szerk.: *Mental procedures in language processing. Studies in psycholinguistics*. Budapest, Tinta Kiadó.
- Ürmösné Simon Gabriella (2015): Érák, szubkultúrák, szocializáció, férfi kontra női egy gendernyelvészet tükrében. *Magyar Rendészet*, 15. évf. 2. sz. 151–161.
- Ürmösné Simon Gabriella (2014): Gender, szubkultúrák, genderpragmatika. In Navracsecs Judit szerk.: *Transzdiszciplináris üdvözlések Lengyel Zsolt számára*. Budapest–Veszprém, Gondolat Kiadó.
- Zolnai Erika et al. (2016): Lehetőség, kihívás vagy akadály? A közoktatás integrációs feladatai – nemzetközi kitekintés Magyarországi helyzetkép. *Különleges Bánásmód*, 2. évf. 2. sz. 5–21.

ABSTRACT

Genderlinguistics in the Framework of Eras, Cultural Anthropology and the Linguistic Levels

ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella

Is it true that a male and a female communicate in diverse ways? Are the communicative discrepancies more clearly cut between the two genders in remote subcultures or the discourse discrepancies can also be traced in European communities? Which indicators are better concerning speech delay, verbality, and perception as regards males and females? What do we mean by the "nothing box" in the brain of males? We approach the discrepancies of communicative competence of the two genders (interruption, compliment, gossip information, overlap, directives) and the discourse discrepancies on diverse linguistic levels (phonetics, morphology and syntax) in the aspect of genderlinguistics and psycholinguistics.

Keywords: *genderlinguistics, psycholinguistics, linguistic levels, discrepancies in discourse, cultural anthropology*